

กลุ่มเยาวชนบ้านป่าคู้ล่าง

จุดประกายความดี ที่ใคร ๆ ก็เริ่มทำได้

“เริ่มคิดว่าถ้าเราไม่เริ่มทำ ไม่เริ่มศึกษาจะให้รุ่นพ่อทำอย่างเดียวกันไม่ไหว เราต้องเริ่มก้าวขึ้นบันไดอีกชั้นหนึ่ง”

จากกลุ่มเด็กวัยรุ่นที่ใช้ชีวิตตามวิถีความเชื่อของตนเอง แต่เมื่อภาพที่เห็นตรงหน้าคือการต่อสู้ของชุมชนเพื่อปกป้องพื้นที่ป่าสาธารณะของหมู่บ้านจากการบุกรุกเพื่อเปลี่ยนพื้นที่ป่าเป็นพื้นที่ทำกินนั้น ทำให้พวกเขาเริ่มปรับเปลี่ยนแนวคิดการใช้ชีวิตของตนเองเข้าเป็นแนวร่วมกับผู้ใหญ่ในชุมชนเพื่อร่วมกันอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติของชุมชนให้ยั่งยืน และเพื่อพิสูจน์ตัวตนของพวกเขาเองว่าภาพลักษณ์ภายนอกที่คนอื่นเห็นไม่สามารถตัดสินพวกเขาได้ว่าเป็นเพียงเด็กวัยรุ่นเกเรเท่านั้น แต่พวกเขาจะเป็นกลุ่มคนรุ่นใหม่ที่ร่วมพัฒนาสร้างสรรค์สังคมได้เช่นกัน

วิถีพอเพียง ชุมชนเกษตรอินทรีย์

ชุมชนบ้านป่าคู้ล่างเป็นชาวไทยเชื้อสายกะเหรี่ยงโปว์ที่ใช้ชีวิตตามวิถีดั้งเดิมของชนเผ่า ทำการเกษตรเพื่อการยังชีพด้วยไร่หมุนเวียน แต่เมื่อได้รับผลกระทบต้องย้ายชุมชนมายังที่ตั้งในปัจจุบันจากการก่อสร้างอ่างเก็บน้ำห้วยของคต กว 22 คราวเรือนจึงมารวมตัวกันเป็นกลุ่มบ้านป่าคู้ล่าง ทำให้พื้นที่ทำกิน พื้นที่ไร่หมุนเวียนถูกจำกัดลง การทำเกษตรเพื่อ



ยังชีพจึงไม่เพียงพอต่อค่าใช้จ่ายที่เพิ่มมากขึ้น จึงทำให้ต้องทำการเกษตรเชิงเดี่ยวที่ต้องลงทุนสูงและใช้สารเคมี การเข้ามาส่งเสริมทำเกษตรอินทรีย์จากพี่ฟองค์¹ และพี่เจน² จึงเป็นทางเลือกใหม่กับคนในชุมชนแม้เริ่มแรกแกนนำชุมชนที่เข้าร่วมจะยังไม่มั่นใจนักว่าการทำเกษตรโดยไม่ใช้สารเคมีจะให้ผลผลิตที่ดีและช่วยให้คุณภาพชีวิตของพวกเขาดีขึ้น แต่เมื่อได้เรียนรู้จึงเริ่มลงมือทำอย่างเข้าใจ “เราทำผักที่ปลอดภัยกินได้กินของที่ดีๆ” การทำเกษตรอินทรีย์แบบ CSA (Community Supported Agriculture) มีพี่เจนเข้ามาช่วยวางระบบตลาดและหาสมาชิกลูกค้าที่เรียกว่า “โครงการปลูกผักประสาใจ” ซึ่งผักอินทรีย์จากบ้านป่าคู้ล่างจะถูกส่งตรงถึงมือผู้บริโภคในทุกสัปดาห์ การหันมาทำเกษตรอินทรีย์ ปลูกผักในพื้นที่แทนการทำไร่อ้อย ไร่มันสำปะหลังอย่างพื้นที่ข้างเคียงซึ่งต้องใช้ทั้งพื้นที่และสารเคมีจำนวนมาก จึงทำให้วิถีชีวิตของชุมชนบ้านป่าคู้ล่างหลายครอบครัวมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น เยาวชนเองก็ได้เห็นแบบอย่างและเริ่มได้รับการถ่ายทอด “ตอนนี้ทำงานช่วยพ่อ พ่อให้แยกมาทำแปลงเกษตรของตัวเอง ต้องการให้มีความรับผิดชอบ เพราะทำกับพ่อจะทำบ้างไม่ทำบ้างก็ได้ เพราะมีพ่อทำอยู่ พ่อมีแปลงของตนเองก็ต้องมีความรับผิดชอบ พ่อปลูกฝังเรื่องสิ่งแวดล้อม เรื่องการให้ ไม่เห็นแก่ตัว ผมงกับเพื่อนๆ ก็ชอบปลูกต้นไม้ การอยู่ที่บ้านทำให้ผมมีความสุข” น้องณัฐ³ เป็นเยาวชนอีกคนที่เดินตามรอยของพ่อ หนึ่งในแกนนำเกษตรโครงการปลูกผักประสาใจที่บ้านป่าคู้ล่างแห่งนี้

1 นายพองค์ ศรีทอง นักพัฒนาอิสระ

2 นางระวีวรรณ ศรีทอง นักพัฒนาอิสระ

3 นายชาญ งามขิ่ง แกนนำกลุ่มเยาวชนบ้านป่าคู้ล่าง

จุดเริ่ม จุดประกายความดี

การเริ่มต้นรวมตัวกันของแกนนำกลุ่มเยาวชนบ้านป่าคู้ล่าง เกิดขึ้นเมื่อปีพ.ศ. 2552 จากปัญหาการบุกรุกที่ดินในพื้นที่สาธารณะของชุมชน พื้นที่ขนาด 40 ไร่ซึ่งชุมชนบ้านป่าคู้ล่างได้มีข้อตกลงร่วมกันที่จะใช้เป็นพื้นที่ป่าสาธารณะเพื่อกันไว้เป็นพื้นที่ป่าใช้สอยของคนในชุมชน แต่แล้วคนในชุมชนและคนนอกชุมชนประมาณ 2-3 ครอบครัวเข้าไปบุกรุกพื้นที่ดังกล่าวเพื่อเป็นที่อยู่อาศัยและที่ทำกิน ทำให้แกนนำชุมชนเข้าไปพูดคุยตักเตือน แต่แล้วความเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัวก็ทำให้ปัญหารุนแรงขึ้นกลายเป็นปัญหาใหญ่ในชุมชน ที่ทุกคนต่างรับรู้และทำให้บรรยากาศของชุมชนที่เคยเจียบสงบเริ่มเต็มไปด้วยความขัดแย้ง หลายฝ่ายจึงเข้ามาช่วยกันแก้ไขจนในที่สุดครอบครัวที่เข้ามาบุกรุกยอมถอนตัวออกจากพื้นที่ดังกล่าว หลังจากนั้นแกนนำชุมชนได้ปรึกษาหารือเพื่อฟื้นฟูพื้นที่ พี่เจนนกับพี่พงศ์ นักพัฒนาอิสระที่เข้ามาช่วยชุมชนทำเรื่องเกษตรอินทรีย์อยู่แล้ว จึงช่วยเสนอทางออกให้มีการปลูกป่า โดยทุกคนในชุมชนและเครือข่ายจากภายนอกได้เข้าร่วมกิจกรรมมาช่วยกันปลูกป่า แกนนำเยาวชนอย่างน้องญี่ปุ่น น้องมี ก็เข้าร่วมด้วย “เยาวชนก็เข้ามาช่วยเก็บของ เก็บเก้าอี้ ช่วยทุกอย่างเท่าที่ทำได้” พี่เจนนกล่าว หลังจากกิจกรรมปลูกป่าเสร็จสิ้นไปจึงได้มานั่งสรุปบทเรียนกัน เยาวชนก็เข้าร่วม และได้ร่วมสะท้อนสิ่งดีๆ ที่ตนเองได้ทำเพื่อชุมชน และอยากรวมกลุ่มช่วยงานของชุมชน “ร่วมต่อสู้เรื่องที่ดินที่ถูกบุกรุก ทำให้เกิดจิตสำนึกของเด็กๆ เริ่มคิดว่าถ้าเราไม่เริ่มทำ ไม่เริ่มศึกษาจะให้รุ่นพ่อทำอย่างเดียวยคงไม่ไหว เราต้องเริ่มก้าวขึ้นบันไดอีกขั้นหนึ่ง” น้องญี่ปุ่นสะท้อนความรู้สึกของตนเอง แกนนำเยาวชนจึงได้เสนอในเวทีสรุปบทเรียนครั้งนั้นอยากให้พี่เจนน พี่พงศ์เข้ามาช่วยเป็นที่เสียงให้กับพวกเขาด้วย “เยาวชนก็สะท้อนว่าสิ่งที่หมู่บ้านทำ ผู้ใหญ่ทำมันดี รู้สึกอยากเข้ามามีส่วนร่วมช่วยเหลือชุมชน อยากให้ลุงกับป้าเข้ามาช่วย มานั่งคุยกัน เยาวชนอยากช่วยเหลือชุมชน อยากให้ชุมชนมีความรักความสามัคคีดูแลทรัพยากร” จากจุดเริ่มต้นที่เยาวชนได้เข้ามาช่วยงานปลูกป่าและเข้าร่วมเวทีสรุปบทเรียน จึงเป็นการจุดประกายความคิดการทำดีให้กับพวกเขา จึงเป็นการบ้านของพี่เจนนต่อไปว่าจะทำอย่างไรให้กลุ่มเยาวชนได้มารวมตัวกัน จากเวทีพูดคุยจึงได้สังเกตเห็นว่าเด็กๆ ยังขาดความกล้าแสดงออก “เด็กๆ ไม่ค่อยพูด นิ่งฟังมากกว่า หลบหน้าหลบตา เราก็เลยเริ่มจากสร้างความพร้อมให้เขาก่อนว่าเขาต้องการพัฒนาศักยภาพอะไร เขาก็บอกว่าไม่กล้าพูด ไม่กล้าแสดงออก ไม่กล้าคิด ทำอย่างไรให้เขาเกิดความมั่นใจ” จากโจทย์ต่างๆ เหล่านี้ พี่เจนนจึงเริ่มจัดกิจกรรมให้เยาวชนบ้านป่าคู้ล่าง เพื่อหวังพัฒนาศักยภาพเตรียมความพร้อมให้กับกลุ่มแกนนำเยาวชนก่อน

เรียนรู้ผ่านกิจกรรม พัฒนาตนเอง

สามเดือนต่อมากิจกรรมแรกของกลุ่มเยาวชนจึงเริ่มขึ้น ด้วยการสร้างห้องสมุดบ้านดิน โดยได้รับการสนับสนุนจากมูลนิธิอาสาสมัครเพื่อสังคม (มอ.ส.) เป็นครั้งแรกที่พวกเขาได้ทำหน้าที่เจ้าบ้านดูแลแขกผู้มาเยือนพร้อมลงมือช่วยกันสร้างห้องสมุดบ้านดินอันจะเป็นศูนย์เรียนรู้แหล่งความรู้ของชุมชน กิจกรรมนี้พี่เจนนหวังว่าเด็กๆ จะได้พูดคุยแลกเปลี่ยนกับอาสาสมัครที่มาเยือนเพื่อฝึกพวกเขาให้กล้าพูดกล้าแสดงไปด้วยในตัว แต่เมื่อกิจกรรมผ่านพ้นไป มานั่งสรุปบทเรียนกันอีกครั้งกลับพบว่ายังไม่มียอะไรเปลี่ยนแปลงไปมากนัก เนื่องจากอาสาสมัครที่มาเป็นคณบดีทำงานจึงมีช่องว่างในการพูดคุยกัน จึงต่างฝ่ายต่างลงมือทำงานกัน “ค่ายบ้านดินนั้นเอาจิตอาสาลงมา แต่พอดีจิตอาสาที่มาเป็นผู้ใหญ่วัยทำงานก็ไม่ได้คุยกัน ไม่ได้ผล” แต่นั่นก็ไม่ได้ทำให้พี่เจนนย่อท้อต่อการปลูกปั้นเหล่าต้นกล้าเยาวชนบ้านป่าคู้ล่าง “พอดีคุยกับทีมงานบริษัทป่าใหญ่ที่รู้จักกัน เขาทำรายการมดคันไฟก็เลยคิดอีกสเต็ปหนึ่ง ทำค่ายมดคันไฟ ทำภูมิฟาง รับผิดชอบอาสาทำกิจกรรมประมาณ 20 คน เป็นค่าย 4 วันมีคนมาช่วยทำกระบวนการให้ ทำให้เด็กเราเริ่มเปิดตัว กล้าพูด กล้าคุยมากขึ้น” ด้วยช่วงวัยที่ใกล้เคียงกันการต้อนรับแขกผู้มาเยือนครั้งที่สองนี้ เยาวชนจึงได้พัฒนาตนเองมากขึ้น เดิมความมั่นใจกล้าพูด กล้าแสดงออก ก่อน

4 นายประสิทธิ์ สวัสดิ์วนากุล แกนนำกลุ่มเยาวชนบ้านป่าคู้ล่าง

ช่วงสิ้นปี เยาวชนจึงได้มีโอกาสต้อนรับเพื่อนๆ กับค่ายมดกู่โลกซึ่งเป็นกิจกรรมต่อเนื่องของทางรายการมดคันไฟ ทำให้กลุ่มเยาวชนได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์กับเพื่อนต่างพื้นที่และรู้จักเพื่อนใหม่ เติบโตความมั่นใจในตนเอง มีความพร้อมที่จะออกไปแลกเปลี่ยนกับเพื่อนต่างพื้นที่แล้ว

ช่วงแรกของการรวมกลุ่มเยาวชนพวกเขาจึงได้เรียนรู้เริ่มจากฐานที่มั่นในชุมชน เปิดบ้านต้อนรับเพื่อนใหม่เพื่อสร้างทักษะกล้าพูด กล้าแสดงออก ปีต่อมาในปีพ.ศ. 2553 จึงทำให้พวกเขาได้เริ่มออกมาเรียนรู้นอกชุมชนร่วมกับเครือข่ายสืบสานภูมิปัญญาภาคกลาง และเครือข่ายภูมิปัญญาชนชาติพันธุ์ พร้อมกับการอบรมพัฒนาศักยภาพถึง 4 ครั้ง พี่ที่เจินได้ช่วยวางไว้ให้เป็นซีรีส์ ทั้งการอบรมพลังกลุ่ม การสื่อสารด้วยรักอย่างสันติ การแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง และการให้คำปรึกษา “ที่แรก พวกผมจะไม่ออกสังคม จะให้มันนั่งคุยแบบนี้ก็จะไม่กล้า ไม่มาเลย ใช้อายมาก ไม่เอา ช่วยงานพ่อแม่ก็น้อย เทียวเตร่ เขามาจัดค่ายที่บ้าน ทำห้องสมุดบ้านดิน ซึ่งมันแบบไม่ค่อยคล่อง สื่อสารไม่เก่ง ไม่กล้าพูด พอไปอบรมที่ป่าเจินพาไปทำให้กล้าพูดมากขึ้น เป็นสิ่งที่ทำให้กล้าขึ้น เมื่อก่อนคิดว่า เราไม่กล้าหрок เราทำไม่ได้หрок แต่พอมาแบบนี้ก็ทำได้ เข้าสังคมได้ไม่ต้องอายใคร” น้องญี่ปุ่นหนึ่งในแกนนำกลุ่มเยาวชนบ้านป่าคู้ล่างที่ได้เข้ามาร่วมกิจกรรมผ่านกระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาศักยภาพเยาวชนที่พี่เจินช่วยออกแบบกระบวนการไว้ ช่วงที่ผ่านมากิจกรรมของกลุ่มจึงเป็นการศึกษาดูงาน แลกเปลี่ยนกับเพื่อนเครือข่ายเพื่อเตรียมความพร้อมในการจัดกิจกรรมของกลุ่มเยาวชนเองในชุมชนได้ต่อไป “ที่กลุ่มจึงยังไม่ได้ทำอะไรชัดเจน ไปศึกษาของคนอื่นดูก่อน แล้วค่อยเรียนรู้”

หลังจากได้ฝึกทักษะและเตรียมความพร้อมกันแล้วต่อจากนี้ไปจึงเป็นเวลาที่จะได้พิสูจน์ตัวเองกันเองในชุมชนต่อไป “เราต้องเป็นตัวอย่างให้กับน้องรุ่นต่อไป รุ่นเราไม่มีตัวอย่างแต่โชคดีที่มีคนนำพา มีจิตสำนึกที่จะต้องเป็นตัวอย่างที่ดีให้กับน้องต่อไป เพราะถ้าเราทำตัวเหมือนเดิม เทียวเตร่ กินเหล้าเมายา ให้เด็กเห็นจะไม่ดี เรากินเหล้าเพราะนำพาไป ฉะนั้นถ้าเด็กเห็นเรากินเหล้า เด็กก็อาจจะเลียนแบบเราต่อไป” น้องญี่ปุ่นหนึ่งในแกนนำกลุ่มเยาวชนบ้านป่าคู้ล่างได้เปลี่ยนแปลงตัวเองและมีความพร้อมที่จะเป็นแกนนำรวมกลุ่มน้องๆ ต้นกล้าแห่งป่าคู้ล่างจึงเริ่มเติบโตเพื่อเป็นกำลังสำคัญของชุมชนบ้านป่าคู้ล่างในการดูแลรักษาทรัพยากร

ช่วงเริ่มต้นของกลุ่มเยาวชนแรกโตนั้น หากได้รับการดูแลช่วยประคับประคองจากพี่เลี้ยงและสร้างกระบวนการเรียนรู้ที่เหมาะสมจะเป็นส่วนผสมสำคัญที่จะทำให้เยาวชนต้นกล้าใหม่ๆ ได้เติบโตอย่างแข็งแรง

ปัจจัยความสำเร็จ

- การสนับสนุนจากพี่เลี้ยง มีการวางแผนกระบวนการเรียนรู้ให้กับกลุ่มเยาวชนตั้งแต่เริ่มต้น สร้างความพร้อมให้กับแกนนำเยาวชน
- ต้นทุนของชุมชนทั้งฐานของวัฒนธรรม และการทำเกษตรอินทรีย์
- เยาวชนมีพลังความสนใจ มีจิตสำนึกที่จะรวมกลุ่มช่วยงานชุมชน

น้องณัฐปุ่น นายชาญ งามยิ่ง อายุ 20 ปี เรียนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปัจจุบันมีอาชีพทำเกษตรกรรมในแปลงของตนเองที่พ่อแม่ยกออกมาให้ทำเองเพื่อสร้างความรับผิดชอบและฝึกความเป็นผู้ใหญ่



จากเด็กชายเกเร เที้ยวเตร่ไปตามประสา แต่เมื่อพ่อแม่พูดคุยกับเขาบ่อยๆ เขาน้องณัฐปุ่นจึงเริ่มเปลี่ยนแนวคิดและพฤติกรรม “พ่อแม่อยากให้เราทำ แรกๆ เราก็ไม่สนใจ พ่อเขาก็พยายามบอกตลอด จนมาถึงจุดเปลี่ยนที่เลิกเที้ยวแล้วได้อยู่กับพ่อแม่มากขึ้น ไปนอนไร่ฝักมีสิ่งแวดล้อมเป็นธรรมชาติ กลางคืนก็ได้คุยกัน พ่อแม่กับป้าเจนนพยายามช่วยพวกเรา พวกเราไม่สนใจ เราารู้สึกสงสารที่แกห่มทำงานเต็มที เขาไม่ใช่พ่อแม่ ไม่ใช่ญาติ เขาเป็นใคร ผลประโยชน์เขาก็ไม่ได้ และโอกาสคนเราก็ไม่ได้มีง่ายๆ เราควรจะได้รับ”

การเข้าร่วมกิจกรรมต่างทำให้น้องณัฐปุ่นได้พัฒนาตนเองสร้างความพร้อมและความมั่นใจในการเป็นแกนนำของกลุ่มเยาวชน “พัฒนาเป็นผู้ใหญ่มากขึ้น กล้าพูดกล้าคุยมีมากขึ้น พูดในสิ่งที่ใจคิดเมื่อก่อนถึงใจจะคิดแต่ไม่กล้าพูด เปิดมากขึ้นไม่กลัวแล้ว ได้เพื่อนเยอะ ได้แลกเปลี่ยนทำให้เราเปลี่ยนด้วย” นอกจากการได้เปลี่ยนแปลงแนวคิดและพฤติกรรมของตนเองแล้วยังทำให้พ่อแม่ได้ภาคภูมิใจ “ช่วยพ่อทำงานอยากช่วยแบ่งเบาภาระ แต่พ่อบอกว่าที่ลูกเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมได้ก็ถือว่าได้ช่วยแบ่งเบาภาระพ่อแม่แล้ว ผมได้ยินแล้วก็ดีใจ” เป็นแรงกำลังใจให้น้องณัฐปุ่นมั่นใจกับการเลือกทางเดินของตนเองที่จะทำงานเพื่อสังคมส่วนรวมให้มากขึ้น

กลุ่มเยาวชนบ้านป่าคู้ง

ผู้ประสานงาน คุณระวีวรรณ ศรีทอง

ที่อยู่ 503 หมู่ 6 ตำบลวังยาว อำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี 72180

โทรศัพท์ 08 1981 8581 E-mail : thai.csa@gmail.com